

SIYOSIY PARTIYALAR FAOLIYATIDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALAR TEKNOLOGIYALARINI QO‘LLASHDA PARTIYA BOSMA NASHRLARI VA SAYTLARINING O‘RNI

Meyliyeva Gulnoza Minggirovna,

Toshkent arxitektura qurilish universiteti dotsenti

gulnozam@gmail.com

Annotasiya: Ushbu maqola siyosiy partiyalar faoliyatini shakllantirish va rag‘batlantirishda ommaviy axborot vositalarining rolini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tahlil qilishda institutsional va tarixiy, shuningdek, rasmiy hujjatlar mazmunini tahlil qilish va statistik ma'lumotlarni tahlil qilish kabi umumiy ilmiy usullardan foydalanildi. Siyosiy partiyalar faoliyatini o‘rganish uni shakllantirishning zamonaviy mexanizmlarini ta'minlashda doimo dolzarb bo‘lib qoladi. Bugungi kunda siyosiy partiyalar yangi sharoitlarga tezda moslashishga majbur, bu ham partiya tuzilmasida, ham partiya siyosatida doimo tub o‘zgarishlarni keltirib chiqaradi. Mediatizasiya siyosiy partiyalarni saylovchilarni ommaviy axborot vositalari va Internet aloqalari orqali jalb qilish mexanizmlaridan muqarrar foydalanishga undamoqda.

Kalit so‘zlar: siyosiy partiyalar, siyosiy PR, siyosiy reklama, siyosiy texnologiyalar, siyosat, jamiyat, jamoatchilik bilan aloqalar, Internet, veb-sayt, ijtimoiy tarmoqlar, ijtimoiy media.

РОЛЬ ПАРТИЙНЫХ ПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ И САЙТОВ В ПРИМЕНЕНИИ ТЕХНОЛОГИЙ СВЯЗЕЙ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛИТИЧЕСКИХ ПАРТИЙ

Мейлиева Гульноза Мингировна,

Доцент, Ташкентский архитектурно-строительный университет

Аннотация: Данная статья посвящено изучению роли СМИ в формировании и продвижении деятельности политических партий. При анализе были использованы общенаучные методы, такие как институциональный и исторический, а также элементы контент-анализа официальных документов и анализ статистических данных. Изучение деятельности политических партий всегда будет актуальным для обеспечения современных механизмов его формирования. Политические партии на сегодняшний день вынуждены быстро адаптироваться к новым условиям, что неизменно влечет за собой коренные изменения как в партийной структуре, так и в партийной политике. Медиатизация подталкивает политические партии к неизбежному задействованию механизмов привлечения избирателей через СМИ и интернет коммуникации.

Ключевые слова: политические партии, политический PR, политическая реклама, политические технологии, политика, общество, паблик рилейшнз, Интернет, веб-сайт, социальные сети, социальные медиа.

THE ROLE OF PARTY PRINT PUBLICATIONS AND SITES IN THE APPLICATION OF PUBLIC RELATIONS TECHNOLOGIES IN THE ACTIVITIES OF POLITICAL PARTIES

Meylieva Gulnoza Minggirovna,

Associate Professor of Tashkent architecture - construction university

Abstract: This article is devoted to the study of the role of the media in the formation and promotion of the activities of political parties. The analysis used general scientific methods, such as institutional and historical, as well as elements of content analysis of official documents and statistical data analysis. The study of the activities of political parties will always be relevant to ensure modern mechanisms of its formation. Political parties today are forced to quickly adapt to new conditions, which invariably entails fundamental changes in both the party structure and party politics. Mediatization is pushing political parties to inevitably use mechanisms to attract voters through the media and Internet communications.

Keywords: political parties, political PR, political advertising, political technologies, politics, society, public relations, Internet, website, social networks, social media.

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida demokratik jamiyat qurish davrida jamiyat hayotida muhim sub'ekt hisoblangan siyosiy partiyalar o'z faoliyatini jamoatchilik orasida targ'ib qilish va o'z elektorati safini kengaytirish maqsadida ommaviy axborot vositalaridan foydalanishni yo'lga qo'ygan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan barcha partiyaning bosma nashri va Internet saytlari mavjud bo'lib, ular vositasida siyosiy partiya va aholi o'rtasida o'zaro aloqalar shakllanishi nazarda tutilgan. Bugungi kunda siyosiy partiyalar bosma nashrlari o'zining tez va sifatli tarzda partiya hayoti bilan bog'liq ishonarli ma'lumotlar ba'zasini shakllantirish va aholiga yetkazish yo'lidan bormoqda. Quyida ana shu partiya nashrlari faoliyati va uning jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyasi vositasi sifatidagi ahamiyati tahlil etilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Jumladan, Xalq demokratik partiyasi bosma nashri bo'lmish «O'zbekiston ovozi» ijtimoiy siyosiy gazetasi 1918 yil 21 iyundan chiqa boshlagan. Gazeta xaftaning seshanba, payshanba, shanba kunlari chop etilib, unda partiya faoliyati va jamiyatda kechayotgan turli ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma'rifiy mavzularda maqolalar chop etilgan. Gazetaning bosh sahifasida «shu aziz Vatan barchamizniki!» shiori va partiya yorlig'i aks ettirilgan. Gazeta nomi lotin yozuviga asoslangan o'zbek tilida yozilgan. Gazeta sahifalarida partiya va jamiyat hayotini

aks ettiruvchi fotosuratlar birinchi va oxirgi sahifada rangli 2-3 sahifada oq-qora tarzda berilgan. Gazeta hajmi 2 bosma taboqni tashkil etadi. Gazetaning birinchi sahifasida gazetani elektron holatda o'qish imkoniyati mavjudligini bildirib gazetaning elektron sayti haqida ma'lumotlar darchasi e'lon tariqasida berilgan. Chop etilgan maqolalarni muayyan tartibda turkumlab o'rganilganda 2013 yilning yanvar, fevral, mart, aprel, may oylarida gazetada xalqaro hayot va xalqaro jarayonlarga bag'ishlangan "Xorij" rukni bilan 50 dan ortiq maqola chop etilgan.

O'zbekiston xalq demokratik partiyasi faoliyatini o'zida aks ettirgan maqolalar soni esa 85 dan ortiqroqni, Oliy Majlis Qonunchilik palatasidagi partiya fraktsiyasi faoliyatini yorituvchi maqolalar 40 dan ortiqni tashkil etadi. Jamiyat hayotida kechayotgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy jarayonlar haqida ma'lumot beruvchi maqolalar 300 dan ortiqdir. Shuningdek, gazetadan 90 ga yaqin ijtimoiy-iqtisodiy reklamalar, e'lonlar o'rin olgan. Shuningdek, partiya gazetasida kunlik ob-havo yangiliklari haqida ham ma'lumot olish mumkin. «O'zbekiston ovozi» gazetasida kuzatiladigan yana bir xususiyat shundan iboratki gazeta sahifalarida partiya faoliyatida ishtirok etayotgan yoki ishtirok etmayotgan fuqorolarni partiya faoliyatiga nisbatan fikr mulohazalarini aks ettiruvchi maqolalar kam kuzatiladi. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi fraktsiyasi a'zolarining muayyan mavzuga kontseptual yondoshilgan holdagi chiqishlari ham kam kuzatiladi. Partiya nashridagi bu kabi xususiyatlarni kuzatib, mazkur gazetaning xalqning ijtimoiy-siyosiy, madaniy hayotiga kirib borganligi, jamiyat a'zolarining ong tafakkurini o'zgarishiga xizmat qiladi deyish mumkin, biroq bu faoliyatda partiya elektorati ko'lamini kengaytirish, partiya tarafdorlarini partiya hayotiga kengroq jalb qilishga xizmat qilish uchun etarli deb aytishga asos bo'lmaydi. Adolat sosial-demokratik partiyasi bosma nashri bo'lmish «Adolat» ijtimoiy siyosiy gazetasi 1995 yil 22 fevraldan chiqqa boshlagan. Gazeta xaftaning juma kuni chop etilib, unda partiya faoliyati va jamiyatda kechayotgan turli ijtimoiy siyosiy, iqtisodiy va ma'rifiy mavzularda maqolalar chop etilgan. Gazetaning bosh sahifasida «inson manfaati-oliy qadriyat» shiori va partiya yorlig'i aks ettirilgan. Gazeta nomi lotin yozuviga asoslangan

o'zbek tilida yozilgan. Gazeta sahifalarida partiya va jamiyat hayotini aks ettiruvchi fotosuratlar bosh va oxirgi sahifada rangli, 2-7 sahifalarda oq-qora tarzda berilgan. Gazetaning birinchi sahifasida gazetani elektron holatda o'qish imkoniyati mavjudligini bildirib gazetaning elektron sayti haqida ma'lumotlar darchasi e'lon tariqasida berilgan. Chop etilgan maqolalarni muayyan tartibda turkumlab o'rganilganda 2013 yilning yanvar, fevral, mart, aprel, may oylarida gazetada 100 dan ortiq xalqaro hayot va xalqaro munosabatlarga bag'ishlangan maqola, 90 dan ortiq Adolat sosial-demokratik partiyasi faoliyatini o'zida aks ettirgan maqola, 50 ga yaqin Oliy Majlis Qonunchilik palatasidagi partiya fraktsiyasi faoliyatini yorituvchi maqolalar chop etilgan. Jamiyat hayotida kechayotgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy jarayonlar haqida ma'lumot beruvchi maqolalar 200 dan ortiqdir. Shuningdek, gazetadan 40 dan ortiq ijtimoiy-iqtisodiy reklamalar, e'lonlar o'rin olgan. Adolat sosial-demokratik partiyasining bosma nashri bo'lmish «Adolat» ijtimoiy siyosiy gazetasida jamiyat e'zolarining ayrim shaxsiy ehtiyojlarini qondiruvchi ma'lumotlar, jumladan, xorijiy valyutalarning so'mga nisbatan qiymati, ob-havo ma'lumotlari, bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlarining narhlari va boshqa ko'rinishdagi ma'lumotlar berilmagan. Gazeta sahifalarida huquqiy maslahat berish yo'lga qo'yilganligi gazeta o'quvchilarining soninin yanada ortishiga hizmat qiladi. Biroq gazeta sahifalarida partiya faoliyati yuzasidan jamoatchilikni fikri yoki partiya faoliyatida ishtirok etayotgan shaxslarning partiya faoliyatiga doir qarashlari kam bayon etilgan.

Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati - O'zbekiston Leberal-demokratik partiyasi bosma nashri bo'lmish «XXI asr» ijtimoiy-siyosiy gazetasi 2004 yildan chiqq boshlagan. Gazeta xaftada bir marta chop etilib, unda partiya faoliyati va jamiyatda kechayotgan turli ijtimoiy siyosiy, iqtisodiy va ma'rifiy mavzularda maqolalar chop etilgan. Gazetaning bosh sahifasida «ishbilarmon, mardlik va shijoat sohibi, azmi qat'iy, tadbirkor va xushyor bir kishi ming-minglab tadbirsiz, loqayd kishilardan yaxshidir» shiori va partiya yorlig'i aks ettirilgan. Gazeta nomi lotin yozuviga asoslangan o'zbek tilida yozilgan. Gazeta sahifalarida partiya va

jamiyat hayotini aks ettiruvchi fotosuratlar bosh va oxirgi sahifada rangli, 2-7 sahifalarda oq-qora tarzda berilgan. Gazeta hajmi 4 bosma taboq. Gazetaning birinchi sahifasida gazetani elektron holatda o'qish imkoniyati mavjudligini bildirib gazetaning elektron sayti haqida ma'lumotlar darchasi e'lon tariqasida berilgan. Chop etilgan maqolalarni muayyan tartibda turkumlab o'rganilganda 2013 yilning yanvar, fevral, mart, aprel, may oylarida gazetada 120 dan ortiq xalqaro hayot va jahonda kechayotgan ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlarga bag'ishlangan maqola, 200 dan ortiq partiya faoliyatini o'zida aks ettirgan maqola, 75 ga yaqin Oliy Majlis Qonunchilik palatasidagi partiya fraktsiyasi faoliyatini yorituvchi maqolalar chop etilgan. Jamiyat hayotida kechayotgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy jarayonlar haqida ma'lumot beruvchi maqolalar 220 dan ortiqdir. Shuningdek, gazetadan 120 dan ortiq ijtimoiy-iqtisodiy reklamalar, e'lonlar o'rin olgan. Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati - O'zbekiston Leberal demokratik partiyasi bosma nashri bo'lmish «XXI asr» ijtimoiy-siyosiy gazetasida xorijiy valyutalarning so'mga nisbatan qiymati, ob - havo ma'lumotlari berilgan. Gazeta sahifalarida partiya faoliyati yuzasidan jamoatchilikni fikri, partiya faoliyatida ishtirok etayotgan va partiya a'zosi bo'lmagan shaxslarning partiya faoliyatiga doir qarashlari chop etilgan.

Milliy tiklanish demokratik partiyasi bosma nashri bo'lmish «Milliy tiklanish» ijtimoiy-siyosiy gazetasi 2008 yildan chiqa boshlagan. Gazeta haftada bir marta chop etilib, unda partiya faoliyati va jamiyatda kechayotgan turli ijtimoiy siyosiy, iqtisodiy va ma'rifiy mavzularda maqolalar chop etilgan. Gazetaning bosh sahifasida «Vatan tuyg'usi har narsadan ustun» shiori va partiya yorlig'i aks ettirilgan. Gazeta nomi lotin yozuviga asoslangan o'zbek tilida yozilgan. Gazeta sahifalarida partiya va jamiyat hayotini aks ettiruvchi fotosuratlar bosh va oxirgi sahifada rangli, 2-7 sahifalarda oq-qora tarzda berilgan. Gazeta hajmi 4 bosma taboq. Gazetaning birinchi sahifasida gazetani elektron holatda o'qish imkoniyati mavjudligini bildirib gazetaning elektron sayti haqida ma'lumotlar darchasi e'lon tariqasida berilgan. Chop etilgan maqolalarni muayyan tartibda turkumlab o'rganilganda 2013 yilning yanvar, fevral, mart, aprel, may oylarida gazetada 60

dan ortiq xalqaro hayot va jahonda kechayotgan ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlarga bag'ishlangan maqola, 200 ga yaqin partiya faoliyatini o'zida aks ettirgan maqola, 45 dan ortiq Oliy Majlis Qonunchilik palatasidagi partiya fraktsiyasi faoliyatini yorituvchi maqolalar chop etilgan. Jamiyat hayotida kechayotgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy jarayonlar haqida ma'lumot beruvchi maqolalar 250 dan ortiqdir. Shuningdek, gazetadan 50 dan ortiq ijtimoiy-iqtisodiy reklamalar, e'lonlar o'rin olgan. «Milliy tiklanish» ijtimoiy-siyosiy gazetasida xronika ruknida partiya hayoti keng yoritilgan. Gazeta sahifalarida partiya faoliyati yuzasidan jamoatchilikni fikri, partiya faoliyatida ishtirok etayotgan va partiya a'zosi bo'lmagan shaxslarning partiya faoliyatiga doir qarashlari chop etilgan. Shuningdek, gazetada partiyaning saylovoldi platformasidan parchaning muntazam chop etilgani gazetaning jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyasi vositasi sifatidagi rolini yanada oshiradi.

Partiya saytlarining barchasida partiyaning bosh g'oyasi, dasturi, nizomi, tarixi, faoliyati xaqida ma'lumotlar joylashtirilgan. Barcha partiya saytlarida partiya rahbar organlari, partiya fraktsiyasi, partiyaga a'zo bo'lish qonun - qoidalariga doir ruknlar mavjudki, ular partiya xaqida umumiy ma'lumotlar beradi. Partiyaga a'zo bo'lish ruknida ham on-layn tarzda a'zo bo'lish xizmati yo'lga qo'yilgan. O'zLiDePning Oliy Majlisidagi fraktsiyasi elektron manzili berilgan bo'lib, bu ham jamoatchilik bilan aloqa qilish sari bir qadam desak mubolg'a bo'lmaydi. Chunki, jamiyatdagi u yoki bu muammo yohud biror qonun haqida o'z fikr va qarashlarini bildirmoqchi bo'lgan oddiy jamoatchilik to'g'ridan-to'g'ri qonun chiqaruvchi organ - fraktsiyaga elektron xat yozishi mumkin. «Milliy tiklanish» da esa hududiy partiya tashkilotlari raislari aloqa manzili mavjud bo'lib, biror masala bo'yicha murojaat qilishni istagan kishi o'z hududi tashkilotlari bilan bog'lanishi mumkin. Barcha partiya saytlarida «qonunlar» rukni ham mavjud bo'lib, partiyalar faoliyatiga doir O'zbekiston Respublikasi qonunlari o'quvchilar e'tiboriga taqdim etilgan. O'zLiDeP saytida esa tadbirkorlik faoliyatiga tegishli barcha qonunlar keltirilgan. Partiya saytining yana o'ziga xos tomoni shundaki, unda «obuna bo'lish» xizmati yo'lga qo'yilganki, saytga obuna bo'lgan kishi,

partiya tadbirlari haqida yangiliklardan xabardor bo'lib turadi. Partiya saytlarining barchasida «xotin-qizlar qanoti», «yoshlar qanoti», shuningdek saylovlarga bag'ishlangan ruknlar mavjud. Lekin ruknning o'ziga xos tomoni shuki, unda fraktsiya a'zolari, partiya ma'muriyati vakillari chiqishlarini mutolaa qilishingiz mumkin. «Adolat» SDPsi saytining e'tiborga molik xususiyati - saytdan aynan o'sha daqiqada necha kishi foydalanayotganidan xabardor bo'lib turish mumkin. Yana «partiya kundaligi» ham mavjud bo'lib, unda partiya tadbirlari arxivini oyma-oy, yilma-yil topsa bo'ladi. Partiya saytlarining har birida multimedia xizmatlari, «Fotogalereya» hamkor tashkilotlar va xukumat Internet saytlari bilan bog'lanish imkoniyati va o'zaro bog'lanish uchun partiya manzili mavjud.

XULOSA

O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan siyosiy partiya nashrlarini kuzatib shunday xulosa qilish mumkinki, barcha saytlarda partiya va aholi o'rtasida axborot almashinuvi imkoniyati tashkil etilgan. Biroq fuqorolarning bu saytlarga murojatlari kam kuzatiladi. Shu maqsadda partiya saytlarida olib borilayotgan faoliyatni fotosuratlar va maqolalar bilangina emas, video variantida berib borish, partiya saytlarida aholini faoliyatga chorlovchi shiorlar, shuningdek, saylovoldi platformani yoritib borish lozim. Partiya saytlarini muntazam yangi axborotlar bilan boyitish va murojatlarga munosib javob qaytarishni ta'minlash lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг регламенти. 6-боб, 62-модда, 8-банди.
2. Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ахборотномаси. 2006 йил 2-сон.
3. Мирзиёев Ш. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамыз. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 1 ноябрдан 24 ноябрга қадар Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри сайловчилари вакиллари билан ўтказилган сайловолди учрашувларида сўзлаган нутқлари. – Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017. – 488 б.
4. Мирзиёев Ш. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига

бағишланган тантанали маросимдаги маъруза. 2016 йил 7 декабр. – Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017. – 48 б.

5. Ал-Бухари М. Общественные отношения и международный информационный обмен. - Т.: ТашГИВ, 2001;

6. Ал-Бухари М. Проблемы международного обмена информацией в условиях современных международных отношениях.-Т.:ТашГИВ, 2004;

7. Алимардонов Т. Мафкура ва ижтимоий ахлоқ уйғунлиги // Тарих, мустақиллик ва миллий ғоя: Республика илмий-назарий анжумани материаллари. - Т.: Академия, 2000;

8. Илясов Ф. Политический маркетинг: искусство и наука побеждают на выборах. - М.: ИМА-Пресс, 2000.

9. Исломбеков У.И. Сиёсатда «жамоатчилик билан алоқалар» технологияларини қўллаш имкониятлари (Ўзбекистон Республикаси мисолида) мавзусидаги сиёсий фанлар номзоди илмий даражасини олиш учун тайёрлаган диссертацияси.-Тошкент, 2007.

10. Қирғизбоев М. Фуқаролик жамияти: назария ва хорижий тажриба. - Т.: Янги аср авлоди, 2006.

11. Қирғизбоев М. Фуқаролик жамияти: сиёсий партиялар, мафкуралар, маданиятлар. - Т.: Шарқ, 1998.

12. Королко В. Основби паблик рилейшнз. - Киев.: Ваклер, 2001.

13. Қудратхўжаев Ш.Т. Ўзбекистонда профессионал парламент тизимининг сиёсий институт сифатида шаклланиши ва ривожланиши истиқболлари: 23.00.02 - «Сиёсий институтлар ва сиёсий жараёнлар» ихтисослиги бўйича сиёсий фанлар номзоди даражасини олиш учун ёзилган диссертация. - Т.: ДЖҚА. 2004.